

Úvodní slovo

Předešlou knihu těchto fejetonů uzavřel autor slovem nazvaným *Dřevěná mysl*. Ten název je třeba chápat příznivě: dřevo je živé. Autor svá slova vymýšlel často při sekání dřeva. Zimním průklestem stromů a keřů stvoří vřdycky hromadu haluzí, které pak až do jara zpracovává. Silnější větve řeže a tlustší polénka štípe. Tenčí seká na klacíky a nejtenčí pálí na ohni vedle. Je to příjemné pracoviště, oddělené psychicky od okolí. Při takové práci dá se myslet na cokoliv: na cokoliv, když člověka netíží povinnost napsat zas Poslední slovo.

Autor si myslí, a cítí to, jak s kousky dřeva odlétají mu od špalku i myšlenky. Některé klacíky mají výrazný tvar a on se snaží spojit s nimi nějakou myšlenku, aby mu ji ten kousek dřeva připomněl, až ho bude strkat do kachlových kamen. To se však nikdy nedaří. Jednou mu napadlo, co kdyby se na nějaké zaklínadlo začala ta hromada posekaného dřeva hýbat, klacíky by vstávaly, spojovaly se a odkračely vcelku zas na své místo, odkud byly odřezány. Přemýšlí, jak by takové zaklínadlo mělo znít, a snaží se je vymyslet. To se však nedaří. Je ale přesvědčený, že jistě to možné je! A to je v té poslední kapitole zmíněné knížky: jak se to dřevo začne hýbat... Jev básnický příšerný.

Napadlo mu však ještě něco jiného, čeho se polekal, a svou představu nedokončil: že by se tak začaly slézat a spojovat ty myšlenky, jež tu rozsekával. On od toho tenkrát couvl: zkusme to teď udělat my, ať on si o tom pomyslí co chce. Nač Vaculík myslíval, je tu zapsáno v těch týdenních sloupcích, z nichž výběr je v tomto novém svazku. Autor si výběr udělal sám: pokládá ho tedy za směrodatně platný, takřka institucionální. Přijměme ho tedy, ale dovedeme si představit, že někdo jiný by z těch zbylých sestavil výbor jiný. Byl by to jiný obraz čeho: světa, či Vaculíka? To tedy ponechejme jinému čtenáři, rýpavějšímu, či badateli škodolibějšímu...

Dnes se zabýváme představou, že by se zde uvedené myšlenky spojily: v jakou soustavu? Nejtlustším břevnem je tu téma právní. Vaculík píše o různých událostech a případech, nad nimiž stanoví výrok správnosti: jak by se o nich mělo rozhodnout, kdyby panoval správný zákon. Slovem správný míní přílehlavý. V tom smyslu správné by bylo obnovit tělesné tresty pro lidi špatně vychované, jež neřezali správně už rodiče: tedy za krádeže, vandalství. Soudí, že lidé takové primitivní povahy, a tedy i primitivního zločinu, nejsou citliví na nějaký měsíc či rok vězení. Ale dostat pořádný nářez, to už bychom si rozmysleli i my jemnější.

Vaculík tu připomíná původ práva: že vzniklo kodifikací jistých spontánních, lidových trestů, někdy okamžitých. Tento spontánní cit pro právo je třeba připomínat. Jaký to očividný nesmysl, když tu máme mrtvolu, dva podezřelé, a soudce je oba pustí domů! Je zřejmé, že tu papír nahradil rozum. Vaculík připomíná soud Šalamounův. Vytýká soudcům mravní lenost. Samo právo je nedomyšlené: operuje paragrafy tam, kde žádného vymyšleného trestu není třeba, protože by stačilo, kdyby pachatel prostě musel odčinit zlý čin: ať je to za měsíc nebo za deset let. Vrah, krom jiného trestu, má ovšem živit děti zavražděného, dostavět jeho rozestavěný dům... Kde máte hlavu, páni doktoři?

Druhá nosná haluz Vaculíkovy soustavy je kritika politického systému. Tu vinu vždycky vidí víc na lidech nežli na vládě. Posmívá se lidovému nadávání. A tne svou sekerou do kořene: občanem se člověk nerodí, postupně se jím může stát. Volební právo by mělo být odstupňované. Nejsme si všichni rovni, protože nejsme stejně vyspělí. Zločinec nemá mít volební právo.

Už dvacet let Vaculík píše nebo připomíná, že psal o obnově a reformě trestu smrti. Že takový trest by měl být nahrazen výrokem o ztrátě práva na život. Po tomto výroku by vrah měl nad sebou sám vykonat trest. Tuto myšlenku bylo by třeba vypracovat: filozoficky, eticky, právně. A Vaculík vytýká, že se toho nikdo neujímá. On vlastně vybízí, aby byl napsán nový zákoník, ač jindy říká, že by stačilo klasické Desatero, kdyby...

Hlavní haluze Vaculíkova stromu jsou porostlé tisícem větvíček: o práci, literatuře, cestování, o kočkách, o ženách... Kritikou různých zel ošetřuje jaksi stížnosti a bolesti čtenářů, i když na věci to neúčinkuje. Ale říká, že různé drobné myšlenky vplývají do celkového vědomí a mohou se někdy projevit nečekaně. Výraz *dřevěná mysl* může znít nelichotivě: že je tuhá. Oproti kameni či betonu však je dřevo živé a vyvíjí se k přirozené pravdě.

*

Napsal jsem tu o svém psaní, co bych očekával od bystřejšího kritika. Ale jak jsem řekl, ty poslední, nejtentčí větvičky házím do ohně. Protože ty myšlenky se ani neodvažuju napsat.